

Minister van Sociale Zaken Suurhoff reikt op 2 januari 1957 de eerste AOW-uitkeringen persoonlijk uit.

22 · 1957

Trekken van Drees

Introductie van de AOW

Staatsman Willem Drees staat symbool voor de jaren vijftig. Onder zijn leiding kwamen buitengewoon belangrijke wetten op het gebied van de sociale zekerheid tot stand. De eerste daarvan was de algemene ouderdomswet (AOW), die in 1957 in werking trad. De AOW regelde dat alle mensen van 65 jaar en ouder een basispensioen ontvingen van de staat. Daarmee was de eerste volksverzekering (een voorziening die geldt voor *alle* ingezetenen) een feit.

De AOW verving de noodwet-Drees uit 1947. Deze voorzag in een staatsuitkering aan 'ouden van dagen' zonder pensioen, in afwachting van een verplichte volksverzekering die alle burgers op leeftijd een basisinkomen zou verstrekken. Hoewel minister van Sociale Zaken Ko Suurhoff de wet invoerde, is de AOW altijd verbonden gebleven met de persoon van Drees. De noodwet en de AOW maakten hem populair. 'Vadertje Drees' werd hij in de volksmond genoemd. Vanaf 1 januari 1957 had de gehele bevolking ouder dan 65 jaar recht op staatspensioen, in eerste instantie met uitzondering van gehuwde vrouwen. Zij kregen geen zelfstandig recht op een uitkering; pensioengerechtigd waren alleen 65-jarige gehuwde mannen en ongehuwden. Om de uitkering te kunnen bekostigen betaalden alle werkenden in Nederland een AOW-premie. In het eerste jaar van de AOW kregen ruim 700.000 mensen dit ouderdomspensioen.

De wet leidde tot heftige debatten over de premielast en de verdeling daarvan. Werkgevers probeerden tot het laatste moment de invoering van de wet uit te stellen, beducht voor

de kosten. Niettemin konden vanaf 1 januari 1957 bejaarden 'van Drees gaan trekken' zoals het destijds – en nog lang daarna – heette. Een mijlpaal in de sociale zekerheid. Werknemers waren definitief bevrijd van zorgen om de oude dag, en niet langer afhankelijk van een particuliere, veelal ontoereikende verzekering, of van kerkelijke of burgerlijke charitas.

Maar deze volksverzekering ontwikkelde zich langzaam maar zeker tot een molensteen om de nek van de staat. De levensverwachting van burgers in westerse landen nam en neemt immers toe: mensen worden steeds ouder. Er moet dus ook langer (staats)pensioen worden betaald, de AOW kost steeds meer geld. Dat leidde voortdurend tot discussie over de noodzaak van hervorming van de ouderdomswet.

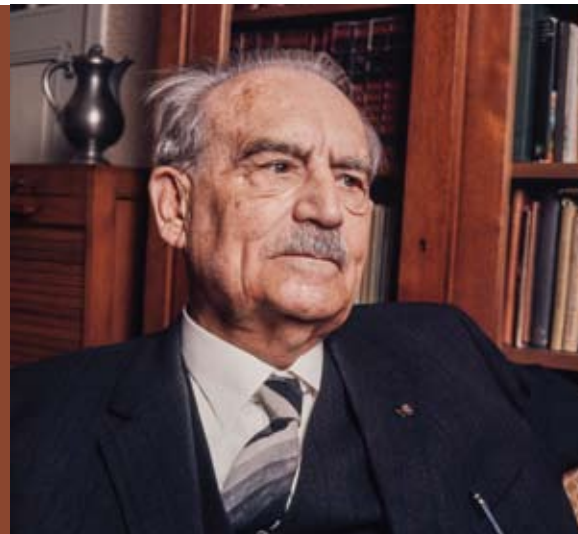
Minister Piet Hein Donner van Sociale Zaken en Werkgelegenheid verklaarde in 2009 dat het kabinet de pensioenleeftijd wilde verhogen naar 67 jaar, vanwege de vergrijzing, de stijgende levensverwachting en de verslechterende overheidsfinanciën (mede als gevolg van de kredietcrisis). Begin juli 2012 ging de Eerste Kamer akkoord met plannen om vanaf 1 januari 2013 de AOW-gerechtigde leeftijd gefaseerd te verhogen. Dat proces is volop gaande. Inmiddels wordt al weer verder gedebatteerd over nieuwe herzieningen.

Het moderne Nederlandse pensioenstelsel wordt tot de beste van de wereld gerekend. Het is een zorgvuldig opgebouwd systeem, waarin werkgevers en werkenden samen optrekken en samen verantwoordelijkheid nemen.

De AOW voorziet mensen die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt dus van een basisinkomen, en heet daarom ook wel de eerste pijler van het Nederlandse pensioenstelsel. Tweede pijler van de inkomensvoorziening op latere leeftijd is het aanvullend pensioen dat werknemers via de werkgever tijdens hun werkzame leven opbouwen. De derde pijler bestaat uit inkomensvoorzieningen die mensen zelf hebben getroffen (zoals levensverzekeringen en lijfrente) en het eigen vermogen. Door spreiding van risico's en op solidariteit gebaseerde elementen is het pensioenstelsel beheersbaar en betaalbaar gebleken.

De discussie over de oudedagsvoorziening gaat evenwel onverminderd voort. Ontwikkelingen als het oplopen van de gemiddelde levensverwachting, veranderende inzichten over solidariteit en de complexiteit van het stelsel zullen ongetwijfeld tot nieuwe aanpassingen leiden.

Hij was één van de populairste politici van het naoorlogse Nederland. Een vaderfiguur, niet alleen voor zijn eigen achterban, maar voor de hele bevolking. 'Vadertje Drees', grondlegger van de sociale wetgeving, nauw betrokken bij de wederopbouw van Nederland en de dekolonisatie van Nederlands-Indië, overtuigd sociaaldemocraat, maar zeker ook pragmatisch ingesteld, getuige zijn uitspraak

'niet alles kan, en zeker niet tegelijk'. Een *self made man*, die opklom van stenograaf bij de Staten-Generaal tot premier van verschillende kabinetten (1948-1958).

Toen zijn vader overleed, was Drees vijf jaar oud. Drees' moeder stond er met drie kleine kinderen alleen voor; het gezin wist slechts met moeite de eindjes aan elkaar te knopen.

Dat verklaart wellicht gedeeltelijk ook zijn legendarische soberheid. In de verhalen over Drees draaide het veelal om eenvoud en zuinigheid; daaraan dankte hij ook zijn bijnaam 'wethouder van Nederland'. Uit onvrede met de in zijn ogen te linkse koers van de PvdA, zei Drees in 1971 zijn lidmaatschap op. Hij bleef tot zijn dood – Drees werd liefst 101 jaar oud – in 1988 partijloos.